

Nr 453.

Av fru Östlund m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 150, med förslag till lag om samhällets barnavård m. m.

I proposition nr 150 har Kungl. Maj:t framlagt förslag till lag om samhällets barnavård.

Propositionen ansluter sig ganska nära till det av Fattigvårdslagstiftningskommitténs år 1921 avgivna betänkande i nämnda fråga, men det av kommittén i betänkandets kap. 10 framförda förslaget om understöd för vård av barn till ensamstående mödrar är emellertid icke medtaget i propositionen.

Den fråga som kap. 10 omfattar är enligt vår mening av utomordentligt stor betydelse och måste anses som en viktig del av hela barnavårdslagstiftningen, varför det synes oss, att även denna bör komma under riksdagens prövning.

De skäl, departementschefen anför som anledning att ej ha i det kungl. förslaget upptagit detta kapitel, äro i främsta rummet ekonomiska. Ökade kostnader kunna dock i detta fall ej behöva uppstå i vad det gäller andra ensamstående mödrars barn än änkors, ty det kan ordnas så, att det endast blir fråga om en omflyttning av understöd och ej en ökning, om mom. 2, 81 §, uteslutes.

En av de invändningar emot Fattigvårdslagstiftningskommitténs förslag, som tydligen också riktar sig emot 81 § 2 momentet, och i vilken vi äro villiga att instämma, är denna: »Enligt förslaget skall i vissa fall vid understöds utmätande hänsyn tagas till de belopp, som domstol utdömer åt barn utom äktenskap. Då dessa belopp ofta äro högre än de bidrag fattigvården kan ge, blir följdén, att ensamstående moders barn skulle av barnavårdsnämnden erhålla högre understöd än de belopp, som av fattigvårdsstyrelsen beviljas för barn i äktenskap.» — Det är visserligen ej endast till barn utom äktenskap, som domstol utdömer underhållsbidrag, utan detta sker ju även i de fall då äktenskapet upplöses, men då även vi frukta, att mom. 2 skulle kunna leda till mindre lyckliga konsekvenser, anse vi, att mom. 2 i 81 § bör utgå ur förslaget.

Enligt vår uppfattning skulle enhetligheten bli större, om barnavårdsnämnden finge utlämna understöd till ogifta mödrars, frånskilda och över-

Bihang till riksdagens protokoll 1924. 4 saml. 102 häft. (Nr 453—455.) 1

givna hustrurs barn även i hemmet och ej blott genom utackordering, som föreslås i propositionen.

Att barnavårdsnämnden skulle utdela understöden för de kategorier barn, där understödet utkräves av någon bidragspliktig, vore ju särdeles naturligt, då barnavårdsnämnden redan genom 1917 års lag har att taga befattning med den allra största delen av sådana barn, nämligen barn utom äktenskapet.

Dessa fall börja ofta med kontant understöd till modern, till henne själv eller ett fosterhem (ofta moderns föräldrar). Går icke detta i längden, får barnet omhändertagas å asyl, barnhem eller utackorderas. Att dessa fall skola kunna skötas enhetligare av en nämnd än av både barnavårdsnämnd och fattigvårdsstyrelse, är ju uppenbart.

Vi anse därför, att dessa understöd böra lämnas av barnavårdsnämnd, såsom är föreslaget i Fattigvårdslagstiftningskommitténs betänkande kap. 10 med undantag av bestämmelserna i mom. 2 i 81 § och med undantag av att understöd ej skulle kunna uttagas även av försumlig moder; samt att i fattigvårdslagen — förutom de i propositionen föreslagna ändringar — göres följande tillägg: Rörande understöd i hemmet för utom äktenskap fött barn under 16 år samt för barn under 16 år till fränskild eller övergiven hustru stadgas i lagen om samhällets barnavård.

Frågan om understöd åt barn till ensamstående mödrar har vid flera tillfällen under en följd av år varit föremål för riksdagens behandling och beslut, vilka åstadkommit delvis förbättrade förhållanden för barn födda utom äktenskap, genom 1917 års lag.

Den tanke, som legat till grund för reformsträvandena att skapa bättre villkor för barnen, har ju framför allt inriktat sig på att bibehålla sambandet mellan moder och barn, och vi anse kap. 10 i Fattigvårdslagstiftningskommitténs betänkande så betydelsefullt därför att det stödjer den principen, att mödrarna själva i största möjliga utsträckning skola i sina egna hem ha vård om sina barn.

Mer än förr förstår man värdet för barnet av att få vistas hos modern och man har insett det upprörande uti att moder och barn — då mannen-familjeförsörjaren avlidit — ofta på det brutalaste skilts åt. Det har förekommit, att barn till änka genom kommunens försorg utackorderats, och modern har fått söka sig arbete, som hon kunnat, men är hemmet det största sociala värde för barn, som äro lyckliga nog att äga både far och mor i livet, så är det väl av samma värde — om inte rent av ännu större — för barn, som förlorat endera av föräldrarna.

För att efter familjefaderns fränfalle trygga hemmets bestånd och möjliggöra för modern att behålla »barnen» hos sig har framförts förslag att genom en särskild lagstiftning bereda understöd åt änkers och i vissa fall även åt änkingars barn.

Socialdemokratiska kvinnokongressen uttalade sig 1914 för införande av

pension åt änkors barn. 1918 gjordes ett liknande uttalande av Landsföreningens för kvinnans politiska rösträtt V. U. Skrivelse om samma sak överlämnades från Socialdem. Kvinnornas Centralstyrelse till Fattigvårdslagstiftningskommittén 1918. Ett uttalande i samma riktning gjordes 1919 av ett möte i Stocksolm av frisinnade kvinnor och 1919 väcktes i andra kammaren motion av herr Olsson i Mora m. fl. om utredning ang. beredande av understöd utan fattigvårds verkan åt obemedlade änkor med minderåriga barn. Motionären anför i motiveringen:

»Ingen kortsynt sparsamhet får hindra strävandena till en lösning av denna uppgift. De offer, som bringas för ett socialt nydaningsarbete av denna art, äro besparingar för framtiden.

De människor, som av gynnsamma förhållanden eller ekonomiskt fruktbarande arbete ställts på solsidan i livet, måste i social samkänsla med ökat offersinne möta dem, som dömts att vandra i skuggan.

Och då, som nu, de statsfinansiella förhållandena mana till sparsamhet, bör denna gå ut över anslagen till improduktiva ändamål, för att medel må beredas till en framsynt socialpolitik.»

Såväl pensionsstyrelsen som en av Stockholms stads barnavårdsinspektörer och Svenska fattigvårdsförbundet, vilkas yttrande infordrades med anledning av motionen, tillstyrkte motionens syfte.

Svenska fattigvårdsförbundet med den anmärkningen, att utredning vore så gott som obehörlig, emedan denna fråga sannolikt komme under övervägande vid fattigvårdslagstiftningskommitténs behandling av barnavårdslagstiftningen.

Utskottet tillstyrkte motionen, och andra kammaren biföll enhälligt utskottets förslag om utredning.

Första kammaren biföll däremot icke motionen, ehuru även här saken ansågs behjärtansvärd. Skälet för avslag var emellertid, att frågan om »utsträckning av rätten till pensionstillägg för barn vore föremål för pensionsstyrelsens uppmärksamhet, och fattigvårdslagstiftningskommittén komme i sammanhang med dess behandling av lagstiftningen om den offentliga barnavården att taga under övervägande möjligheten att bereda den i motionen avsedda hjälpen genom direkt understödsverksamhet».

1920 väcktes ånyo i huvudsak samma motion av samme motionär, med ännu flera instämmanden, men frågan föll även då på samma skäl, som förra året — att man borde invänta fattigvårdslagstiftningskommitténs förslag.

Med de stora förväntningar i detta fall, som sålunda varit fästa vid kommitténs förslag och den väntade kungl. propositionen, är det med besvikelse man erfar att denna fråga icke ansetts kunna medtagas i propositionen.

I de motioner såväl som i de uttalanden som berört denna fråga har anvisats olika vägar att lösa frågan om understöd eller pension åt änkors

barn. Antingen, som föreslagits i kap. 10 Fattigvårdslagstiftningskommitténs betänkande, eller genom en lag efter mönster av den danska »Enkeloven» eller genom pensionsförsäkring, men genom att följa Fattigvårdslagstiftningskommitténs förslag skulle dock en provisorisk lösning erhållas, som ock föreslagits av kommittén.

Betänkligheterna mot allt för stora kostnader av här föreslagna åtgärd kunna säkerligen betydligt reduceras, om man ser hur denna understödsverksamhet har fungerat i Danmark.

Utgifterna i *hela Danmark* för barn, understödda enligt »Enkeloven» från den $\frac{1}{4}$ 1920 till den $\frac{1}{4}$ 1921, voro 2,796,000 kr. och enligt senaste uppgifter, som äro tillgängliga från Köpenhamn, gingo utgifterna för änkors barn i Köpenhamn för förra räkenskapsåret till 481,277 kr., och man beräknar, att efter sista räkenskapsåret, som ännu ej är fullt avslutat, skola utgifterna belöpa sig på omkring 470,000 kr.

Vi äro övertygade, att i allmänhet genom goda lagar minskas antalet omhändertagna barn, från samhällets sida; så var till exempel genom Köpenhamns kommun den 31 mars 1923 utackorderade i familjer och i barnhem omkring 300 barn, medan motsvarande antal genom Stockholms stads fattigvårdsnämnds utackorderingsbyrå i enskilda hem och barnhem utackorderade den 31 dec. 1923 var omkring 2,700.

På grund av vad sålunda anförts, hemställles, att riksdagen må besluta,

att i Kungl. Maj:ts proposition nr 150 göra den ändring, att Fattigvårdslagstiftningskommitténs förslag om understöd för vård av barn till ensamstående moder i kap. 10 § 81 mom. 1 samt §§ 82, 84, 85, 86 inarbetas i det i propositionen innefattade förslaget till lag om samhällets barnavård m. m.;

att, för vinnande av en provisorisk lösning av frågan om understöd åt änkors barn, uti ifrågavarande proposition tillika göra den ändring, att Fattigvårdslagstiftningskommitténs förslag därutinnan 10 kap. 83 § ävenledes inarbetas i det i propositionen innefattade förslaget till lag om samhällets barnavård m. m.; samt

att i skrivelse hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning angående på vilket sätt och efter vilka grunder understöd till änkors barn för framtiden lämpligast må kunna beredas ävensom för riksdagen skyndsamt framlägga de förslag, utredningen kan föranleda.

Stockholm den 10 april 1924.

Agda Östlund.

Nelly Thüring.

Viktor Öhman.

Bernh. Eriksson.